

NÉMET

Jelen lapszám lapzártájakor nagyjából egy hónap telt el Günther GRASS nagy port és heves irodalmi, politikai és közéleti vitákat kiváltó verse, a *Was gesagt werden muß* (*Amit ki kell mondani*) megjelenése óta. A Süddeutsche Zeitungban megjelent versben (teljes szöveg itt: <http://www.sueddeutsche.de/kultur/gedicht-zum-konflikt-zwischen-israel-und-iran-was-gesagt-werden-muss-1.1325809>), Grass tiltakozik az ellen, hogy Németország katonai tengeralattjárót adjon el Izraelnek, mert ez lehetővé tenné, hogy Izrael megelőző atomcsapást mérjen Palesztinára. Grass úgy érvel a versben, hogy nem bizonyított, hogy Palesztina atombombával rendelkezik, míg Izrael egyre inkább olyan atomhatalommá válik, amelyet senki nem ellenőriz. Az író konklúziója szerint Izrael fenyegeti a világbékét. Válaszként Izrael nemkívánatos személynek nyilvánította Grass, de természetesen a német, a magyar és a nemzetközi sajtóban is repkedtek a különböző vádak, jelzők és ítéletek. Voltak akik rögtön antiszemita kiáltották ki a Nobel-díjas író, felemlégetve Grass ifjúkori Waffen SS-tagságát is, amelyről a *Hagymahántás közben* című regényében számolt be a szerző, kiemelve azt is, hogy soha egyetlen lövést sem adott le. Mások fájón naiv humanistának neveztek, aki ráadásul hamis képet közvetít, amikor potenciális áldozatként festi le a palesztinokat, Izrael Palesztina általi terrorfenyegettségének említése nélkül. A szélsőjobb természetesen úgy értékelte, Grass végre tényleg kimondta, amit ki kellett mondani, míg sokan mások úgy látták, jobb lett volna, ha ezúttal inkább hallgatott volna a közéleti és politikai kérdésekben gyakran megszólaló szerző. A vers ugyanakkor irodalmi vitát is generált, főként a politikai líráról, ezen belül pedig politika és esztétika viszonyáról. A vihar lecsendesedni látszik, de még nem ült el teljesen. A napokban például vitaestet szervezett a Berlini Művészeti Akadémia Irodalom szekciója Grass verse kapcsán. A színtén a kortárs német irodalom nagy öregjének számító Rolf HOCHHUT felháborodva hagyta el a véleménye szerint túlon túl egyoldalú, Irán és Palesztina pártját fogó vita helyszínét, mondván: „nem kívánok antiszemita mellett ülni”. Másnap bejelentette, hogy lemond akadémiai tagságáról. Ezzel szemben az Akadémia nemrég újraválasztott elnöke úgy nyilatkozott, éppen Hochhut indulatos bekiabálásai lehetetlenítették el az eszmecsere. Ugyanakkor a PEN németországi központja úgy döntött, nem támogatják azt a javaslatot, amely Grass tiszteletbeli elnöki címét szeretne volna visszavonni. A vers tartalmát nem kommentálták, ám hangsúlyozták, hogy a nemzetközi írószervezet tiszteletben tartja a szabad véleménynyilvánítás jogát.

A svájci Schiller Alapítvány 2012-ben Peter BICHSEL és Giovanni ORELLI részére ítélte meg a nagy Schiller-díjat. A fejenként 30.000 svájci frank összegű díjat a 77 éves Bichsel és a 83 esztendő Orelli életművükért kapják. A nagy Schiller-díj mellett az alapítvány további két Schiller-díjat ítél oda, egyenként 10.000 frank értékben. Ezeket az idén az 59 éves Felix Philipp INGOLD és a 41 éves Nicolas VERDAN érdemelték ki, *Alias oder Das wahre Leben* (*Alias, avagy a való élet*) illetve *Le patient du docteur Hirschfeld* (*Dr. Hirschfeld páciense*) című regényeikért. A díjátadóra május 17-én kerül sor, ami egyben a Solothurni Irodalmi Napok nyitó rendezvénye is. Az immár 34 éves múltira visszatekintő svájci irodalmi fesztivál számos felolvasással, vitamússal, műhelybeszélgetéssel várja három napon át reggeltől estig a látogatókat. A változatos programban kiemelt helyet kapott az ifjúsági és gyermekirodalom, és számos, a fesztivál ideje előtt, alatt és után is megtekinthető kiállítás is kíséri.

ich sitze nur GRAUSAM da (csak ülök itt KEGYETLEN), ez Friederike MAYRÖCKER új kötetének címe. A 87 éves szerző az osztrák kortárs irodalom egyik legkülönlegesebb hangú művésze. Írásait leginkább a különleges érzékenységgel asszociációk, egyfajta folytonos nyelvi innováció és prózájában is erős líraiság jellemzi. Ronald Pohl a *Der Standard* hasábjain igen találóan jellemzi: „Mayröcker lassan hat évtizede dolgozik annak a falnak a lebontásán, amelyet az olvasók elbeszéléssel szemben támasztott elvárásai emeltek. A *csak ülök itt KEGYETLEN* művészi felépítményében a szavak meglelésének, a nyelvi leleménynek a logikája dominál. A szikrákat és leleteket, amelyek elbeszélői funkciója leginkább visszatérésük gyakoriságában érhető tetten, gondosan egymásba mossa a szerző.” Erre utal az egyes szám első személyű elbeszélő oldalán megjelenő – Mayröcker pár éve elhunyt élettársára, a sokszor játékos hangulatú nyelvi művészetet űző Ernst Jandlra emlékeztető – figura, Ely a szövegre vonatkozó megjegyzése is: „igazán izgalmas a látszólag repetitív narráció”.

Az utóbbi időkben talán Felicitas HOPPE *Hoppe* című fiktív önéletrajzi regénye az a könyv, amelyről egyre többet írnak, ráadásul szinte csak jókat. Az 1996-ban a *Picknick der Friseur* (*Fodrászpiknik*) című regénnyel debütált író legújabb könyvében tulajdonképpen egyfajta „mi lett volna, ha...”-játékot űz, amikor valós életrajza helyett meg nem valósult álmait mentén írja meg életútját. A fülszöveg is úgy fogalmaz, hogy a „Hoppe nem önéletrajz, hanem Hoppe álombiográfiája, amelyben Hoppe egy másik Hoppéről mesél: vékony jégen mozgó kanadai gyerekkorról, ausztráliai ifjúságról kicsivel a sivatag előtt, tengeri utazásokról, menekülésről Amerikába. Hoppe élettörténete és úti beszámolója tragikomikus művészregény, amellyel megkerüljük a világot, majd visszatérünk a kiindulópontra, a vidéki Németországba, ahol még mindig vár rá álmai családja. A hasztalan kívánságok, füstbe ment esküvők és kettétört karrierok története.” Az fülszöveg hozzáfűzi még, ez egyben annak is a története, micsoda szerencse a hamelni patkányfogó gyermekének lenni, ami némi magyarázatot igényel. Hameln egy alsó-szászországi kisváros, Hoppe (mint szerző és regényfigura) szülővárosa. A hamelni patkányfogó története több változatban is ismeretes, Hoppe arra utal, amelyben a patkányoktól gyötört várost egy arra járó fuvalás szabadítja meg a rágcsálóktól varázslatos játéka által. Amikor a lakók vonakodnak kifizetni bérét, gyermekeiket ugyanígy magával csábítja, amíg a misén vannak, majd egy barlangba zárja őket. Hoppe a szülők szemszöge helyett a gyerekekből értelmezi újra a történetet, így jut arra, hogy ők a boldogok és szerencsések, akik előtt új kezdet áll. Főhőse életét is folytonos búcsúzás és új kezdet jellemzi. A kritikák a feje tetejére állított önéletrajzot nem utolsó sorban humoráért, játékoságáért dicsérik. A Frankfurter Rundschau recenziója például egyszerre tekinti „poétikai és poetológiai kiáltványnak” és az önéletrajzi regény nagyszerű paródiájának, míg az FAZ-ban úgy fogalmaznak, „ez nemcsak olyan irodalmi kalandozás, amely megkérdőjelezi a valóság és az én határait, hanem elsősorban felszabadító és rafinált olvasmány.” A Fischer Kiadó rövid ízelítőt is kínál honlapján (http://www.fischerverlage.de/sixcms/media.php/308/LP_978-3-10-032451-1.pdf), a Lipcsei Könyvvásáron pedig mintegy félórás interjút készített Hoppével a *Hoppéről* a ZDF, amely az alábbi linken tekinthető meg: <http://www.zdf.de/ZDFmediathek/beitrag/video/1592492/Felicitas-Hoppe-auf-dem-blauen-Sofa#/beitrag/video/1592492/Felicitas-Hoppe-auf-dem-blauen-Sofa>.

A Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra időzítve két nagyszerű német könyv is megjelent magyarul: Jenny ERPENBECK *Otthon* című regénye Blaschtki Éva fordításában olvasható Kiss Noémi utószavával (L'Harmattan), Clemens J. SETZ *Szerelmem a Mahlstadt gyermek idején* című műve pedig, amely 2011-ben elnyerte a Német Könyvdíjat (lásd KH 2011025), az Európa Kiadónál jelent meg Harmat Tamás fordításában.

(Paksy Tünde)

„A Kikötői hírekben az a legjobb, hogy csöppet sem szentimentális”
(Cate Blanchett, a Kikötői hírek című film szereplője)

„A Kikötői hírek arról szól, hogyan találunk közösségre az egyes emberek”
(Julianne Moore, a Kikötői hírek című film női főszereplője)

SPANYOL

2010 őszén már tudósítottam a madridi Múzeumok Éjszakájának könyves programjairól, április 23-án azonban csak a könyveké volt a főszerep a spanyol fővárosban: idén hetedjére rendezték meg itt a La Noche de los Libros (a Könyvek Éjszakája) nevű könyvünnepet. A cél: a lehető legszélesebb közönség számára kedvet csinálni az olvasáshoz, és a könyveket a fiatalok számára is a számítógépes közösségi oldalak alternatívájává, vagy ha nem, hát azok főszereplőjévé tenni.

A spanyolok ismét a szokásos kreativitásukról tettek tanúbizonyságot. Eddig is különösen kedves volt számomra, hogy minden madridi utamon irodalom fogad: amikor ugyanis a reptérről hatalmas hátizsákkal felkászálódok a metróra, az mindig telis-teli van plakátolva irodalmi idézetekkel (ha jól emlékszem, itthon is működött ilyesmi egy darabig, nem is értem, miért maradt abba), sőt a metróaluljárókban évek óta könyvkölcsönzők működnek. A mostani könyves éjszaka mottója: „Adsz egy könyvet? Én is adok neked egy könyvet” az április 23-i katalán Diada de Sant Jordi ünnepét idézi, a rendezvény pedig most is elképesztő nagyságrendű: 600 író, 166 könyvtár, több mint 130 kulturális intézmény várta 650 különféle rendezvény keretében a látogatókat, akiket idén az sem rettenthetett el, hogy képtelenség egyszerre ennyi helyen lenni: a Twitteren és okostelefonra letölthető alkalmazások segítségével bárholnan követhették a többi helyszínen folyó eseményeket.

És most lássunk némi ízelítőt a kínálatból: a Nemzeti Könyvtár épp a Twitteren rendezett könyvészeti vetélkedőt: időről időre kérdéseket osztott meg a közönséggel, és a leggyorsabban válaszolók között könyveket sorsoltak ki. Az Enlaceeditor a 10–14 éves fiatalok számára írt ki korrektoversenyt: a kiadó weblapján közzétett nyelvtanilag és stilisztikailag hibás szövegből kellett a gyerekeknek helyes, gördülékeny olvasmányt alkotni. A felnőttek szövegalkotási képességét a Falsaria irodalmi blog tette próbára, amikor egyperces novellák írására hívta a közönséget. Az előre megadott kezdőmondatot („Amikor kinyitottam a könyvet a 37. oldalon...”) mindenki szabadon fejezhette be, maximum 200 szó terjedelemben, a szövegeket pedig nyomban „kiadták”, vagyis felkerültek a blogra és a Facebookra is. A fronteraD digitális kulturális magazín a művészetek közötti határokat feszegette, amikor virtuális performanszra hívta az olvasókat, ahol bloggerek és olvasók a Twitteren, ezzel egyidőben pedig élőben, a Sala Cuarta Pared színpadán igyekeztek ötvözni az olvasást és a technikát, a virtuális és a színpadi teret, a digitális, egyszersmind a színpadi időben. A Moleskine Literario nevű irodalmi blog vendégségbe invitálta látogatóit a könyvek birodalmába, e vendégség előszobája pedig nem más, mint egy adott mű kezdete. Oldalukra tehát tizenöt percenként feltették egy-egy híres könyv első sorait, és olvasóikat is erre hívták: küldjék be az általuk legjobban szeretett könyvkezdeteket.

Aki azonban nem csak az okostelefon vagy a számítógép kijelzőjét szerette volna éjszakába nyúlóan bámulni, az nyakába vehette a várost: a Puerta del Solnál, ahol szilveszterenként hagyományosan a legnagyobb mulatozás zajlik, most Ricardo PIGLIA, az argentin irodalom élő klasszikusa tartott előadást *Regény és fordítás* címmel, ahol többek közt arról elmélkedett, miért, hogy napjainkban minden irodalmi ismeretet sokszorosítunk, minden nyelvre lefordítunk; valamint sajátos argentin perspektívájából (Borgeshez hasonlóan) arra is kereste a választ, melyik spanyol a mai fordítás és irodalom nyelve.

A könyves eseményekből az egyetemek is kivették a részüket: a madridi Universidad Autónoma leselejtezett könyveiből jótékonyági árverést rendezett, az Universidad Complutensén pedig kiállítást rendeztek José Luis SANPEDRÓRÓL, és Nicanor PARRÁRA emlékezve felolvasóestet tartottak.

A Reina Sofía (MNCARS) modern és kortárs gyűjteményében tematikus tárlatvezetések mutatják be, hányféleképpen lehet a szót, az irodalmat értelmezni. Az első sétán a spanyol és latin-amerikai 60-as évek kísérletező költészetéről volt a téma: a nyelvről, az írásról és a könyvekről szóló irodalmi-képzőművészeti reflexiók. A második tárlatvezetés a tárgyiasult szó, vagyis a könyv mint objekt problematikáját mutatta be, a látogatók pedig a múzeum dokumentációs központjának különleges darabjait ismerhették meg. A harmadik alkalom pedig tulajdonképpen a második ellenpontja: „a költőiség” meghatározását keresi, azt a fajta költészetet igyekszik bemutatni a látogatóknak, melyhez már nincs szükség írásra.

Aki pedig a könnyedebb műfajokat részesíti előnyben, annak ott volt a Getafe Negro Madridi Krimifestivál játéka: alig néhány méterre Ricardo Piglia előadásának helyszínétől nyomozásra invitálták a látogatókat: találkozó pontban 19:30-kor a bevásárlóközpont kapujában, ahol az önjelölt detektívek megismerhették a GT-estet. Aki a leghamarabb megfejtette a rejtélyt, ajándékot kapott.

A sor szinte végtelen, akadt a programban felolvasóest, koncert, gyermekmúzeum, színház, és még az étterem is a könyveket ünnepelték április 23-án: aki felmutatta egy aznap vásárolt könyv számláját, a legtöbb madridi étteremben árengedményt kapott a vacsora árából. Kell ennél több egy jó nap végén?

(Kutasy Mercédesz)

Írta és rajzolta Merényi Dániel